

Naziler ve Atatürk

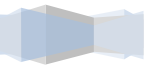
Stefan Ihrig,

İstanbul, Alfa Yayınları, 2015, 351 sayfa, ISBN: 978-605-171-122-5

Çağatay GÖNDER*

“*Naziler ve Atatürk*” mukayeseli tarih anlayışının bir ürünü olarak Temmuz 2015’te raflardaki yerini aldı. Stefan Ihrig’in Türkiye’de, ismiyle adeta infial yaratan bu eseri esasında Cambridge Üniversite Tarih Bölümünde yapılan doktora tezinin kitap haline getirilmiş suretidir. Bu çalışma, Atatürk ile Hitler’i, Mussolini’yi hatta General Franco’yu kıyaslayarak, bu liderlerin aralarındaki etkileşime dikkat çekmeye çalışıyor. Liderlerin birbirleri hakkındaki görüşlerine, tutumlarına ve değerlendirmelerine sıkça değiniliyor. Özellikle de Atatürk ve Hitler arasında... Ayrıca sadece bu iki liderle de sınırlı kalınmıyor. Türk devrimiyle Nazi hareketinin kişiler, kurumlar, ideolojiler ve eylemler bağlamında mukayeseleri yapılıp etkileşimleri irdeleniyor. Bunu yaparken mecburen dönemin Türk-Alman ilişkilerine de pek tabii değiniliyor. Bu değinimin Kurtuluş Savaşı’ndan İkinci Cihan Harbinin sonuna kadar olduğunu söylemek gerek. Tabii eserin dünyanın sayılı üniversitelerinden biri olan Cambridge Üniversitesi’nde yapılmış bir tez olması okuyucuya yeterince objektif ve bilimsel nitelikte titizlikle yazıldığını düşündürüyor. Peki, bu yargı gerçekte ne kadar uyuşmaktadır?

* İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü Lisans Öğrencisi

Bu satırların yazarı esasında, yazının başlığını “*Tarihi Katletmek yahut Naziler ve Atatürk*” olarak düşünmüştür. Zira sayfaları çevirdikçe düşülen hatalar bu acımasız başlığı haklı çıkarıyor. Evvela giriş kısmına bakalım. 1908’de meydana gelen II. Meşrutiyet İnkılabının Alman basınında meydana gelen akislerini inceliyor yazar. Fakat o da nesi... Giriş sayfasında görülen bir tespit daha ilk dakikada yüzünüzün düşmesine sebep oluyor. “*O yıl sultanın bir karşı darbesi ezilir ve Jön Türk liderlerinden biri, Enver Paşa, başkentin üzerine yürür.*”. Kastedilen 31 Mart ayaklanmasının Sultan II. Abdülhamid’in tertibi olduğunu söyleminin, 1910’lu yılların popülist söylemlerinden pek farkı olmadığını görmekteyiz. Beyefendi keşke biraz daha yakın dönem Türkiye tarihi okusaydı, II. Abdülhamid’in 31 Mart ayaklanmasına dahlinin oldukça tartışmalı, hatta saçma olduğunun farkına varırdı. Ayrıca İttihatçılar, Jöntürkler veya Genç Osmanlılar kavramlarına ne kadar hakim olduğu konusunda kuşkularımız olan müellif, Enver Paşayı Jöntürk yapmak hevesine de düşmüştür.

Okumaya devam ediyoruz ki titiz olarak beklediğimiz çalışmada bir başka absürtlüğe rastlıyoruz. “Ermeni soykırımı” beyefendi tarafından toptan şekilde kabul edilmiş. Aslında bu toptan kabul edilmişin nedeni yazar tarafından ifade ediliyor. “*Sonra Alman Yahudi karşıtlarının Orta Avrupa Yahudilerini kalleşlik mitini kendi kafalarına göre düşünme fırsatı vardı: burada, Türkiye örneğinde Yahudiler’in yerini Ermeniler alıyordu.*” veya “*Çünkü Naziler Türkiye ve Türk Bağımsızlık Savaşıyla büyüdüleri kadar, Ermeni Soykırımıyla da büyüdüler.*” Aslında daha sonra söylenmesi gereken bir ifadeyi buraya almak zaruri gözüküyor. Zira kitabın temel amacı, konu bu olmasa da okuyucuya hissettirmeden, Naziler’in Yahudi soykırımında, Ermeni soykırımının birçok yönden mülhem olduğu tezini kanıtlamaktır. Burada yazara sorulması gereken Almanya’daki Yahudi topluluğunun Berlin’de ve ülkenin birçok noktasında isyanlar çıkarmak, örgütler ve çeteler kurarak Almanya’da sistematik Alman kırımına girişmek, Kaiser II. Wilhelm’e suikast teşebbüs etmek gibi cürümleri ne zaman işlediğidir.

Eserin ilerleyen kısımlarında yazar dönemin Alman gazetelerini tarıyor. Türk İstiklal harbinin Alman basınında çıkan akisleri ve değerlendirmeleri inceleniyor. Türk Bağımsızlık Savaşı’nın Alman basınında bir medya olayı olduğu değerlendirilmesi yapılıyor. Sayfa 24’te ise öyle bariz bir hata yapılıyor ki satırları okuyan ilkokul öğrencileri bile yanlışlığın farkına varabilir. “*Mayıs 1919’da Mustafa Kemal Paşa Doğu Anadolu’ya ayak bastı.*”. Bunu yaparken yazar tahayyülünde denizi mi Doğu Anadolu’ya getiriyor veyahut Doğu Anadolu’yu mu deniz kıyısına getiriyor bilemiyoruz.

Kitabın ilerleyen bölümlerinde Alman basını tarafından yapılan önemli tespitler bulunmaktadır. “*Azınlıkların korunması denilir, petrol kastedilir.*” bunun önemli örneklerindedir. Nitekim Goltz Paşa’nın Abdülhamid’e Türklerin Anadolu’ya çekilmesiyle daha güçlü olacağını söylemesi altı çizilmesi gereken ifadeler arasında.

Yazarın öyle satırları bulunmakta ki okuyucuyu ileri derecede kızdırabiliyor. “*Atatürk’ün iddia edilen kusurlarına (Arap atları, Ermeni kadınlar ve Rum oğlanlar)*” ifadelerinin Türkçe bir kitapta yer alıyor olması Türk yayınında liberalliğin geldiği noktayı mı gösteriyor yoksa iktidardaki kesimin kendi değerleri dışındaki değerlere pek önem vermediğini mi? Yazarın Alman basınındaki Atatürk algısını yeterince incelediğini okuyucu rahatlıkla fark edebiliyor. Keza bu dönemde siyasi bir hatip olan Hitler’in de Atatürk’le alakalı ilk söylemlerini yazar okuyucuya başarılı bir biçimde aktarıyor. Türkiye’nin Almanya için rol model olduğunu ifade ediyor. Ayrıca Hitler’in 1920’de gerçekleştirdiği başarısız Kapp darbesinde Türkiye’nin rol modeli etraflıca incelenmektedir. Gazetelerin halka sık sık Mustafa Kemal önderliğindeki Bağımsızlık hareketini örnek göstermesinin, Mustafa Kemal ve halkının Berlin’de otursaydı eylemleri ne şekilde olurdu

söylemleri, okuyucunun ilgisini şiddetle çekmekte. Hele ki basının “*Bize bir Ankara Hükümeti verin*” başlıklı yazılarının incelenmesi, karşılaştırmalı tarih anlayışıyla yazılan bir eserin, titizliği tartışılrsa dahi bizi ilginç sonuçlara götüreceğini gösteriyor.

Eserin ilerleyen safhalarında Naziler’in iktidara geldiklerinde Türkiye tutumları da değerlendiriliyor. Türk modernizminin Alman basını ve devleti tarafından göklere çıkarıldığı, Türk büyükelçinin statüsünden hareketle Nazi Partisinin iktidar olduğu Almanya’da, Türkiye’ye bakış açıları örneklerle okuyucunun dikkatine sunuluyor. Yazarın bu bölümde çeşitli fotoğraflar koyarak görsel kanıtları da sunması kitaba ilgiyi arttırdığı da aşikâr haldedir. Ayrıca dolaylı yoldan da olsa Peyami Safa ile Hitler arasında geçen diyalog okuyucuyu bir hayli şaşırtacaktır. Kitapta Nazilerin ideolojisindeki Türk etkisi de önemli ölçüde dikkat çekmekte. Atatürk’ün bir Alman gazetesinde çıkan “*Führer und Volk (Führer ve Millet)*” yazısı ve “*Türk devrimi, halkın ırksal değeri bakımından dünya-tarihsel bir örnektir.*” gibi aktarımlar meselenin esasında bir hayli derin olduğunun farkına varmamızı sağlıyor. Keza “*Atatürk’ün gözlerinde Turan bozkurdunun esnek gücü ve amansız iradesi ışıldar.*” ifadeleri Atatürk’ün dâhi Nazi ırk söyleminde dikkate değer bir yeri olduğunu göstermekte. Tabi bu yüceltmenin Alman halkını teşvik için yapılması da okuyucu tarafından unutulmamalıdır. Zira Nazilere göre; Atatürk bir Führer, Türk milleti de üstün millettir. Türk milleti nasıl Atatürk’ü dinleyip başarılı olduysa Alman milleti de Führer Hitler’i dinleyerek başarılı olacaktır. Yazar’ın bu söyleme katılmadığı da şu ifadelerle ortaya çıkmaktadır. “*Ne var ki bu durum, Kemalizmin aslında faşist olduğu anlamına gelmez.*” Zira yazar 1947’ye kadar iktidarda kalan yönetimi “*eğitsel diktatörlük*” olarak değerlendirmektedir. Tabi yazarın bu değerlendirmesinin ne derecede dikkate alınabileceği önceki hatalarından yola çıkarak anlaşılabilir.

Tabii ki, kitabı okumaya devam ederken hatalar da eksik olmuyor. Sayfa 246’da “*Enver Paşa I. Dünya Savaşı sırasında Pan-Türk, Turancı bir imparatorluk hayali kurmuş ve bu hayal uğruna Osmanlı İmparatorluğu’nun varlığını tehlikeye atmıştır.*” tespitine rastlamaktayız. Enver Paşa’nın hayallerini bilecek kadar iddialı olan yazarın, Enver Paşa’nın Türkçü olmadığını öğrenmesi kendisini önemli derecede şaşırtacaktır. Yazarın Osmanlı Devletinin savaşa girişinde bu denli toptan hükümcü konuşmasının nedeniyse hatalarıyla ne derecede olduğunu sezdiğimiz yakın dönem Türk tarihi bilgisine (bilgisizliğine) dayanmaktadır.

Kitabın konusunun son derece ilginç olduğunu söylemek gerekmektedir. Eserde yapılan alıntılar, görseller ve irdelenen meseleler son derece sürükleyicidir. Çalışma saygın bir üniversite de yapılırsa da oldukça subjektif yaklaşılmış, bariz hatalar yapılmıştır. Kitabın, yazarın tespitlerinden çok kullandığı kaynaklardan aktardığı kesitlerle değer kazandığını söylemek gerekmektedir. Eserin doktora tezi niteliğinde olmasına rağmen yazılış maksadının önceden de ifade ettiğimiz gibi aslında tek bir esasa dayandığını görüyoruz. “*Bütün bunlar, Holocaust’un kökeninde Ermeni Soykırımının rolünü yeniden değerlendirmeye hak verir.*”.

